

jeti že prej na svojo lastno zahtevo ob priobčitvi z razglasitvijo (§ 388., odst. III. k. p.) in je v tem primeru za pričetek roka 8 dni merodajna ta vročitev.

V tiskovnih stvareh je uradoma povzročena priobčitev sodbe ali drugih odločb po čl. 90. zak. o. t. z vročitvijo prepisa ali izdatka merodajna za rok treh dni v svrhu vložitve pravnega sredstva z obrazložitvijo, a v istem roku, štetem od razglasitve (po razpravi) sodbe, je že priglasiti morebitno pravno sredstvo (priziv) zoper sodbo.

(Dalje prihodnjič.)

Odškodninske tožbe nameščencev proti službodavcem radi opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zava- rovanja.

Dr. Janko Vrančič.

(Konec.)

VI.

Kdaj se more vložiti odškodninska tožba?

Po § 35. p. z. zastara pravica, da se ugotovi obstoj prejemskih terjatev, v treh letih od dneva, ko je premija plačljiva. Ta določba pomenja pa le, da pokojninski zavod ne sme predpisati zavarovalnih premij in izvesti obveznega zavarovanja za več kakor tri leta nazaj, nima pa nobenega vpliva na odškodninske zahtevke nameščenca, ki jih morda ima. Ne glede na določbo § 35. p. z., da se morejo premije izterjavati le za zadnja tri leta, je bila dolžnost zavarovanja tudi prejšnjo dobo. Če je nameščenec vkljub temu, da pokojninski zavod izvede zavarovanje za zadnja tri leta, še vedno na škodi, ker bi moral biti že tudi prej zavarovan, le po zakonu o pokojninskem zavarovanju nima pravice, da bi zahteval od pokojninskega zavoda, da izvede tudi prejšnje po tem zakonu že zastarano zavarovanje. Pač pa ima po § 1295. o. d. z. tako kakor vsak drugi pravico, zahtevati odškodnino od tistega, ki mu je škodo zakrivil. Ta odškodninski zahtevek pa spada po § 1338. o. d. z. pred redno sodišče.

Nameščenec ali njegovi rodbinski člani utegnejo vložiti odškodninsko tožbo ne glede na zastarane pravice pokoj-

ninskega zavoda do premij po § 35. p. z., dokler njihovi zasebnopravni odškodninski zahtevki niso zastarani po o. d. zak.

V smislu § 1489. o. d. z. je treba odškodninsko tožbo vložiti načeloma v treh letih, odkar je nameščenec, odnosno njegov rodbinski član, zvedel za škodo in za službodavčevo osebo. Če je morda nameščenec ali upravičeni član njegove rodbine povprašal pri pokojninskem zavodu glede svojega zavarovanja in zvedel, da v kakšni službi ni bil pravilno prijavljen in mu je radi tega nastala škoda, ker mu pokojninski zavod tega službovanja ne bo vštel v pokojnino ali pa ne v pravilni izmeri, mora v treh letih vložiti odškodninsko tožbo, ker bi bila ta pozneje morda zavržena, če bi se mu dokazalo, da je zvedel za škodo že prej kakor v zadnjih treh letih. Že iz tega razloga nikakor ne gre, da bi se oškodovanec zanašal na nepravilno naziranje, da se o škodi ne more govoriti, preden ne nastopi zavarovalni primer, in bi vložil tožbo šele v treh letih po nastopu invalidnosti, določene starosti ali smrti. Ne glede na zastaranje odškodninske tožbe pa oškodovanec takrat marsikdaj tudi ne bi imel koga tožiti, ker morda ne bo več niti službodavca, niti njegovih pravnih naslednikov.

Po § 1501. o. d. z. se na zastaranje brez ugovora strank ni treba ozirati uradoma; zato bi moral seveda toženec, ki bi se hotel na zastaranje sklicevati, dokazati, da je oškodovanec zvedel za škodo že prej kakor pred tremi leti. Za tak dokaz pa bi bilo treba navesti konkretna dejstva in se toženec ne bi mogel sklicevati kar na določbe zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenec, ki bi morale biti oškodovancu znane, tako da je moral vedeti za oškodovanje, če ni bil pravilno v zavarovanje prijavljen. Treba bi mu bilo tudi dokazati, da je oškodovanec vedel, da ni pravilno prijavljen. Pri tem se pa ne more opirati na določbe zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenec, češ da je oškodovanec moral vedeti, da ni bil pravilno zavarovan.

V zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenec ni nikjer določbe, da se mora nameščenec za svoje zavarovanje sploh kaj brigati, razen če zahteva pokojninski zavod ali politično oblastvo od njega pojasnilo. Vse dolžnosti glede prijavljanja v zavarovanje in plačevanja premij so izrečno naložene le službodavcu. Zakonodavec v tem pogledu nameščenecem ni hotel naložiti nobene obveznosti brez dvoma v prvi vrsti radi tega, da nameščenec ne bi imel neprijetnosti v službi.

Od nameščenca se v smislu zakona ne more zahtevati, da bi moral vedeti, kako je z njegovim pokojninskim

zavarovanjem. Vobče nima vpogleda v službodavčevo korespondenco, tako da ne ve, ali ga je službodavec prijavil v zavarovanje, s katerim dnevom ga je prijavil ali odjavil in kolike službene prejemke je napovedal. Marsikteri službodavec nameščencu ne izroči zanj namenjenega izvoda zavarovalnega odloka. Tudi ni izključeno, da je moral nameščenec vzorec prijave prazen podpisati, ki je bil nato napačno izpolnjen. Morda že podpisana prijava sploh ni bila odposlana. Službodavec sme sicer v smislu §§ 37. in 36. p. z. nameščencu odbiti njegov del premije od službenih prejemkov potem, ko je premije plačal; toda če dobiva nameščenec svoje prejemke brez odbitka, ni treba, da bi moral iz tega tudi sklepati, da ni zavarovan, ker mnogo službodavcev plačuje celotne premije iz svojega, ne da bi nameščenci sploh vedeli, da se premije plačujejo. Če je bil nameščenec naknadno zavarovan, vobče tudi ne ve, ali je službodavec premije naknadno plačal v roku šestih let po dospelosti.

Res je sicer, da marsikteri nameščenec ne more vplivati na službodavca, naj ga zavaruje in plačuje premije, ker bi radi tega utegnili priti do napetega razmerja med njim in službodavcem in bi ga ta morda celo odpustil, in v enaki nevarnosti je često tudi, če se sam ali po kom drugem prijavi v zavarovanje ali zahteva od pokojninskega zavoda pojasnila glede zavarovanja in plačevanja premij ter službodavec zve, da je prejel nameščenec pismo od zavoda. Vendar pa more skrben nameščenec vobče le najti sredstva, da brez škode za svoje službeno razmerje zve, ali je zavarovan in ali se premije plačujejo. Če je pa nameščenec prejel zavarovalni odlok, ki morda ni bil v skladu z dejstvi, ali informacije od pokojninskega zavoda, pa službodavec ne bo imel težkoč z dokazom, da je nameščenec vedel, kako je z njegovim zavarovanjem. Seveda je treba nameščencu poleg tega še dokazati vednost, da je radi opuščenega ali nepravilnega zavarovanja oškodovan. Spričo zapletenih predpisov glede pokojninskega zavarovanja nameščencev se pač ne more od navadnega lajika zahtevati, da bi znal zakon razlagati tako, da bi zanesljivo vedel, ali je oškodovan ali ne, česar dostikrat niti upravna oblastva in sodišča ne vedo.

VII.

Službodavčeva krivda. — Tožnikova sokrivda.

Nameščencu ali njegovi rodbini mora službodavec povrniti škodo seveda le, če je to škodo v smislu §§ 1294., 1295. in 1297. o. d. z. zakrivil, če je torej zavarovanje opustil

ali dal napačne podatke namerno ali iz malomarnosti, odnosno iz krivne nevednosti ali zaradi manjkajoče potrebne pazljivosti ali marljivosti, kakršno je moči uporabiti ob navadnih zmožnostih. Od vsakega službodavca se brez nadaljnega sme in more zahtevati vsaj tolikšno poznanje zakona, da ve, katere nameščence je treba prijaviti v pokojninsko zavarovanje, ali pa da se vsaj o tem pouči pri pokojninskem zavodu, pri političnem oblastvu, pri strokovni organizaciji ali kje druge. Če ni izpolnil dolžnosti prijave po § 73. p. z. ali dolžnosti, dati pojasnila po § 73. a p. z., je kriv, če nasprotnega ne dokaže.

Službodavec utegne povzročiti nameščencu škodo seveda le tedaj, če je ta v resnici zavarovanju zavezan. Če službodavec dokaže, da je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi se pojasnilo vprašanje dolžnosti zavarovanja, se mu krivda ne more očitati. Treba je pa, da se obrne za pouk in poizvedbe na edino pristojno mesto, to je na urad pokojninskega zavoda.

Zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev, ki je stopil v veljavo z dnem 1. januarja 1909., je v prvotni obliki v § 1. kratko določal, da so zavarovanju zavezani vsi uslužbenci, ki imajo uradniški značaj ali ki morajo opravljati izključno ali vsaj pretežno duševne posle. Ker zakon nikjer ni natančneje našteval zavarovanju zavezanih poslov, je vladala glede njih precejšnja nejasnost. Zato je mogoče, da je prejel službodavec na svoje vprašanje od bivšega Občnega pokojninskega zavoda na Dunaju ali od njegovega deželnega urada odgovor, da nameščenec ni zavezan zavarovanju. Za takrat bi torej službodavčeva krivda odpadla. S tem pa stvar ni bila rešena za vedno. Z dnem 1. oktobra 1914. je stopila v veljavo cesarska naredba z dne 25. junija 1914., drž. zak. št. 138, ki je prvotni zakon novelirala in zlasti pojem zavarovanju zavezanega nameščenca razširila in natančneje opisala, zlasti z navedbo številnih zgledov zavarovanju zvezanih nameščencev. Ker je bilo takrat vobče znano, da se je krog zavarovancev razširil in natančneje opredelil, je moral službodavec znova poizvedovati pri nosilcu zavarovanja, ali njegov nameščenec tudi sedaj ne spada pod dolžnost zavarovanja. Od vsakega službodavca se je morala zahtevati vsaj tolika stopnja marljivosti in pazljivosti, ki jo je bilo pač moči uporabiti ob navadni zmožnosti.

Morda pa službodavec takrat, ko je dajal informacije pokojninskemu zavodu ali morda njegovemu revizorju, ki je na licu mesta pregledoval obrat, ni točno opisal načina

nameščenčeve zaposlenosti, je zamolčal kak njegov posel i. t. d. V takem primeru seveda ne bo mogel dokazati, da nameščenčeve škode ni kriv.

Po § 1304. o. d. z. je poškodovanec, ako je pri poškodbi hkrati kriv, odgovoren za škodo s poškodovalcem sorazmerno, in ako se razmerje ne da določiti, po enakih delih. Službodavec pa ne more sokrivde zvrniti na nameščenca kratko s samim očitkom, da je ta svoje škode prav tako sam kriv, ker se sam ni briga, da bi se bil prijavil v zavarovanje, kar mu je bilo po § 73., v odstavkih 4. in 5., dovoljeno. Kriv more biti nameščenec le, ako kaj stori, kar zakon prepoveduje, ali opusti, kar zakon ukazuje, ne pa, če se le ne pobriga za svoje pravice. Zato se nikakor ne more govoriti o krivdi, če se sam ni prijavil v zavarovanje, saj bi si bil s tem utegnil lahko v službi znatno škodovati, ker službodavcu ne bi bilo prav, da nameščenec stori to, česar morda on ni hotel storiti.

Nameščenčeva sokrivda pa more priti v poštev, ako morda sam ni hotel biti zavarovan, ni hotel dati potrebnih pojasnil, si ni pustil odtegovati svojega dela premij od prejemkov i. t. d.

Morda je službodavec sklenil z nameščencem pogodbo, da ga ne bo zavaroval pri pokojninskem zavodu, in nameščenec jo je lahko da celo podpisal. S tem pa nameščenčeva sokrivda še ni dokazana, ker je storil to morda prisiljen v strahu za svojo službo i. t. d. Drugače bi bilo, če bi se nameščenec s službodavcem pogodil, da ga ni treba zavarovati, marveč naj službodavec svoj del premije kar njemu plačuje, odnosno mu sorazmerno zviša službene prejemke. Po § 79. p. z. so sicer pogodbe, ki izključujejo ali omejujejo uporabljanje določb zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev v naprej na škodo zavarovanca, brez pravne moči, tako da sme pokojninski zavod zavarovanje vkljub temu izvesti; če ga pa ni izvedel, je nameščenec sicer oškodovan, a je v zadnjem primeru pri poškodbi brez dvoma sokriv v smislu § 1304. o. d. z.

Nameščenčeva sokrivda pa ne more imeti nobenega vpliva na odškodninske pravice njegovih rodbinskih članov, ki imajo po § 4. p. z. povsem samostojno pravico do dajatev. Le če bi bil rodbinski član osebno sokriv, bi se utegnila uporabiti določba § 1304. o. d. z.

VIII.

Sodišča so vezana na pravnomočne odločbe upravnih oblastev.

Po § 77. a so sodišča vezana na pravnomočne odločbe, ki so jih izrekla upravna oblastva v mejah svoje pristojnosti. Ako sloni pravnomočna sodba sodišča na odločbi o poprejšnjem vprašanju pa sodišče ni bilo pristojno, da ga reši samostojno, sme stranka zahtevati obnovitev postopka, če je pristojno oblastvo pravnomočno drugače odločilo o tem prejšnjem vprašanju in če je ta odločba izrečena dodatno ali je stranka brez svoje krivde v prejšnjem postopku ni mogla uveljavljati.

Če je bilo torej n. pr. vprašanje zavarovalne dolžnosti nameščenčeve pred upravnimi oblastvi že pravnomočno rešeno, sodišče ne more vprašanja dalje preiskovati, vzeti mora marveč za podstavo svoji sodbi odločbo upravnih oblastev. Če se med sodno razpravo ugotovi, da se glede dolžnosti zavarovanja vrši postopek pred upravnim oblastvom, je podan primer za prekinitev sodnega postopka v smislu § 190. c. pr. r., dokler vprašanje ne bo pravnomočno rešeno pred upravnim oblastvom.

IX.

Regresne pravice pokojninskega zavoda.

Pokojninski zavod za nameščenca nima pravice, da bi uveljavljal odškodninske zahtevke nameščenca ali njegove rodbine napram službodavcu pred sodiščem v njihovem imenu, kolikor gre za opuščeno ali nepravilno zavarovanje. Po § 72. p. z. preidejo sicer pravice do odškodnine, ki jih imajo upravičenci po zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščencev do drugih oseb zaradi nastale onemoglosti ali smrti zavarovanca, do višine dolžne dajatve pokojninskega zavoda na tega. To dajatev je treba v danem primeru kapitalizirati po računskih podstavah pokojninskega zavoda. Vendar pa gre v tem primeru le za odškodnino, ki jo je druga oseba, n. pr. službodavec, dolžna, ker je zakrivila zavarovančevo nesposobnost ali smrt, n. pr. s telesno poškodbo, ne pa, če je zakrivila le opustitev zavarovanja ali nepravilno zavarovanje. Pa tudi v tem primeru preidejo na pokojninski zavod regresne pravice le, če in kolikor je dolžan dajati zavod dajatve po tedanjem stanju zavarovanja. Če nameščenec sploh ni bil prijavljen v zavarovanje, mu pokojninski zavod sploh ne dolguje nobene dajatve, tako da sploh nima pravice do regresa. Če je bil nameščenec

zavarovan prenizko ali premalo časa, mu je pokojninski zavod dolžan dajatve le po resničnem stanju zavarovanja, radi česar ima pokojninski zavod pravico do regresa le v višini svoje dejanske obremenitve, n. pr. če mora izplačevati rento, le v višini kritne glavnice za rento, ki jo mora izplačevati po dejanskem stanju zavarovanja. Če upravičenec po zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenec po tedanjem stanju zavarovanja sploh nima pravice do dajatve ali le v nižjem znesku, mora svoje odškodninske zahtevke za rento, odnosno za razliko do višje rente, radi opuščenega ali nepravilnega zavarovanja uveljavljati sam celo, če je službodavec kriv zavarovančeve invalidnosti ali smrti.

X.

Postranska intervencija pokojninskega zavoda.

Pač pa ima pokojninski zavod ob odškodninski pravdi radi opuščenega ali nepravilnega zavarovanja pravico postranske intervencije po § 17. c. pr. r., ker ima posreden in neposreden interes na zmagi nameščenca ali njegovega rodbinskega člana.

Neposredni interes je v dejstvu, da mora pokojninski zavod upravičencu sorazmerno mnogo več plačevati, če se kakšno nameščenčevo službovanje ne všteje v zavarovanje in če se ne všteje s pravičnimi službenimi prejemki, kakor pa, ako se všteje.

Sistem pokojninskega zavarovanja je namreč tak, da ima pokojninski zavod pri kratkih zavarovanjih izgubo radi tega, ker za kratko dobo zavarovanja daje sorazmerno večji znesek zavarovanih prejemkov kakor za daljšo dobo. Pravico do polne pokojnine dobi zavarovanec po 40 letih zavarovanja, tako da je njegova teoretska invalidska renta po 40 letih 100 % zavarovanih prejemkov (starostna renta radi 10 % doklade 110 %). Če bi razdelili teh 100 % kratko malo s številom let (40), bi odpadlo na vsako leto zavarovanja 2.5 % zavarovanih prejemkov ali n. pr. na 5 let 12.50 %. V resnici daje pa zavod za zavarovanje petih let ne le 12.50 %, temveč 30 %. Za zavarovanca, ki je bil 40 let zavarovan, je vse eno, za koliko odstotkov mu je pokojnina vsako leto rastla, da le doseže po 40 letih 100 %, odnosno 110 %. Za nameščenca, ki je vstopil v zavarovanje šele v starejših letih in je zavarovan le nekoliko let, kakor tudi za zavarovanca, ki postane že po nekoliko letih zavarovanja nesposoben za službo, pa ni vse eno, ali raste pokojnina ves čas le po 2.5 % na leto ali pa morda prva leta hitreje, pozneje

pa počasneje. Da bi bila zajamčena eksistenca tudi takim zavarovancem, ki bi morali že po kratki dobi zavarovanja v pokoj, daje zato pokojninsko zavarovanje zavarovancem že za prvih 5 let zavarovanja kot invalidsko pokojnino 30 % zavarovanih prejemkov, potem pa vsako leto le po 2 %, pri čemur pa pokojnina po 40 letih prav tako doseže 100 %, odnosno z 10 % doklado za starostno rento 110 %. Za prvih 5 let mora dajati torej zavod sorazmerno trikrat toliko kakor za poznejša leta, dasi je zavarovalna premija vedno enaka. Kolikor več let je nameščenec zavarovan, toliko ugodnejše je razmerje za pokojninski zavod.

Če bi bil n. pr. nameščenec zavarovan pri pokojninskem zavodu le 5 let in se mu prejšnja služba pri kakšnem službodavcu ne bi vštela, bi mu moral dajati pokojninski zavod v primeru invalidnosti 30% rento, torej sorazmerno za vsako leto po 6 %. Če bi se mu pa vštelo poleg tega n. pr. še 5 let prejšnje službe, bi dobival od zavoda za zavarovanje 10 let 40% rento, torej sorazmerno za vsako leto le 4 %. Vštetje prejšnje službene dobe je torej v neposrednem interesu pokojninskega zavoda, zlasti še, če je nameščenec morda že starejši. Pri starem zavarovancu je jasno, da v celem ne bo mogel biti več dolgo zavarovan, tako da se sorazmerni odstotki rente ne bodo mogli v korist zavodu nekako izenačiti tako kot se sčasoma izenačijo pri mlajših zavarovancih, ki bodo morda v resnici 40 let plačevali premije.

Posredni interes pokojninskega zavoda na nameščenčevi zmagi v pravdi pa je v tem, ker mora biti pokojninskemu zavodu mnogo na tem, da so njegovi zavarovanci čim bolj preskrbljeni, ker je ustanovljen zato, da preskrbi nameščenca in njihove rodbine ob onemoglosti, v starosti in po smrti. Kolikor več službene dobe se pa nameščencu všteje v zavarovanje, toliko višja je renta.

Pokojninski zavod ima pa tudi velik interes na tem, da so nameščenici, ki opravljajo zavarovanju zavezano službo, v resnici zavarovani za vso dobo službovanja, tako da zakon ni le na papirju. Interes pa je tudi na tem, da uvidi vsakdo, ki krši zakon, da od zamolčanja nameščenca ali netočne navedbe njegovih poslov ali prejemkov nima nikake koristi, ker mora plačati odškodnino, če nameščenec ni v redu zavarovan. So službodavci, ki bi skušali zavarovalno dolžnost nameščenca utajiti, če se ne bi bali poznejše odškodninske tožbe. Če bi v odškodninski tožbi nameščenec morda propadel, bi se utegnilo med službodavci kaj kmalu ne glede na razloge, iz katerih bi bila tožba zavrnjena, razširiti pomotno naziranje, da se odškodninskih tožb ni treba posebno bati.